

BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTINING XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDAGI O'Z O'RNI VA ISH JARAYONI

Farg'ona ICHSHUI kasb-hunar maktabi
Umumta'lim fani o'qituvchisi
Axmedov Bobur

Anotatsiya: *Birlashgan millatlar tashkilotining xalqaro munosabatlar tizimidagi o'z o'rni va ish jarayoni haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *BMT, Xalqaro tinchlik va xavfsizlik, Bosh Assambleya, Xavfsizlik Kengashi, Xalqaro Sud, islohat.*

irlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) xalqaro munosabatlar tizimi dunyoda barqaror to'g'risidagi qonuniy va siyosiy tartibni ta'minlash uchun o'zaro hamkorlikni o'rganadi. Uning asosiy maqsadi xalqaro xalqaro xalqaro amaliyotni tashkil etish, barqarorlik va o'zaro hal qilishni ta'minlash, xalqaro amaliyotni boshqarish va dunyo xalqaro munosabatlarida ishtirok etishdir.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash, insonparvarlik yordami kabi sohalardagi erishgan muvaffaqiyatlari yaxshi ma'lum. Tashkilotning faoliyati ko'p qirralari bo'lib, insoniyat, olamning muhim masalalarni qamrab oladi: barqaror rivojlanish va terrorizmga qarshi kurash, demokratiya va boshqaruvni rivojlantirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va global sog'liqni saqlash muommolarini hal qilishdan oziq-ovqat ishlab chiqarishni rivojlantirishgacha. Shu maqsadlarga erishish va global xavfsizlik va kelajak avlodlar taqdiri bo'yicha faoliyatni muvofiqlashtirish yo'lida juda ham ko'p ishlar qilmoqda. Biroq, Birlashgan Millatlar Tashkiloti o'zining a'zo davlatlari va hozirgi dunyo xalqlari uchun foydali vosita bo'lib xizmat qilishi uchun, yigirma birinchi asr talablariga mos bo'lishi kerak. Shu munosabat bilan uzoq vaqtdan beri BMTda keng qamrovli islohotlar o'tkazish zarurligi haqida keng muhokamalar yuzaga kelmoqda. Tashkilotni isloh qilish uning jahon siyosatidagi markaziy muvofiqlashtiruvchi rolini kuchaytirish, zamonaviy dunyo sharoitlariga moslashish va barcha sohalardagi faoliyat samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir. Islohot keng ko'lamli masalalarni o'z ichiga oladi, ular ichida eng dolzarbi Xavfsizlik Kengashini isloh qilishdir.

BMTning o'z o'rnini va ish jarayoni quyidagi asosiy elementlarga asoslangan:

BMT, dunyo mamlakatlarining o'zaro muzokaralarini olib borish uchun xalqaro platformani taqdim etadi. Bu platforma BMT umumiy assambleyasi, maxsus assambleyalar, komissiyalar, ko'p tomondan ishlaydigan tarkibiy organlar, forumlar va mavjud bo'lgan boshqa tashkilotlar orqali amalga oshiriladi.

BMT, xalqaro huquqning asosiy qaydalarini yaratishda va joriy qilishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bir necha misollar shu jihatdan UN asosidagi qonunlar, inson huquqlari va erkning himoyasi, xalqaro g'oyalar, shuningdek, barqarorligi ta'minlashga qaratilgan xalqaro shartnomalar va kelajakda o'zaro munosabatlarni tuzishda muhim bo'lgan boshqa shartnomalar.

BMT, dunyo mamlakatlari o'rtasidagi barqarorlik va to'g'risidagi qo'llab-quvvatlashni ta'minlash uchun xalqaro tashkilotlar, tomonidan amalga oshirilgan tashkiliy va amaliy ko'rsatmalarni muvaffaqiyatli bajaradi. Masalan, qo'lma-tashqi masalalar, o'zaro yordam va ko'rsatmalar, qo'llab-quvvatlash fondlari va boshqa tashkilotlar orqali dunyo bo'ylab tarqatish va qo'llab-quvvatlashni amalga oshiradi.

BMT, mamlakatlar orasida tushuncha va o'zaro tushunchani o'rnatish, xalqaro tartibni ta'minlash, xalqaro qonuniy tartibga rioya qilish, muloqotlarni osonlashtirish va o'zaro ishonch va tushuncha o'rnatishning muhim tadbirlarini olib boradi. BMT tashabbuskorlik qiladi va mamlakatlar orasida muzokaralar yuzasidan yomonlashishni oldini olish uchun imkoniyatlar yaratadi.

BMT, inson huquqlari himoyasi va muhofazasi sohasida dunyo bo'ylab hamkorlik qiladi. Bu mamlakatlar, inson haq-huquqlarini ta'minlash, tirikliklarni saqlash, zulm va zulmni oldini olish, muammolarni hal qilish, to'g'rimoq va adolatni ta'minlash va boshqa muhim masalalar bo'yicha xalqaro qonunlarni tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining nizomi tashkilotning to'rtta asosiy maqsadini belgilaydi:

Xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash (birinchi navbatda tinch diplomatik vositalar orqali). Xalqlar o'rtasida do'stona munosabatlarni rivojlantirish, hammaga teng huquqlar berish va global tinchlikni mustahkamlashga harakat qilish.

Iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy va gumanitar muammolarni hal qilish va barcha uchun inson huquqlari va asosiy erkinliklarini ilgari surish uchun xalqaro hamkorlikdan foydalanadigan forum yaratish.

Tashkilotning tinchlik va xavfsizlik bo'yicha belgilangan maqsadlariga erishish uchun a'zo davlatlarning harakatlarini uyg'unlashtiradigan markaz va katalizator bo'lish.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti oltita asosiy organdan iborat bo'lib, ulardan beshtasi faol:

Bosh Assambleya - Rollarga byudjetni boshqarish va yangi a'zolarni qabul qilish kiradi.

Kotibiyat — boshqa organlarga ma'muriy yordam ko'rsatadi.

Xavfsizlik Kengashi - xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash uchun mas'uldir.

Xalqaro sud - huquqiy xulosalar beradi va nizolarni hal qiladi.

Iqtisodiy va Xavfsizlik Kengashi - iqtisodiy va ijtimoiy masalalarda davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni boshqaradi.

Qolgan organ, Vasiylik Kengashi, texnik jihatdan hali ham mavjud, ammo 1994 yildan beri faol emas. Vasiylik kengashining roli suveren bo'lmagan "ishonchli" hududlarni nazorat qilish va ularga maslahat berish edi. Oxirgi ishonchli vakil (Palau) 1994 yilda o'z suverenitetini qo'lga kiritdi. Uning maqsadi amalga oshdi, kengash faoliyati to'xtatildi. Biroq, u hech qachon rasman tarqatilmagan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomiga muvofiq xalqaro tinchlik va xavfsizlikni barqaror etish borasida Xavfsizlik Kengashi bosh javobgarlikni zimmasiga oladi va u tinchlik xavf ostida qolganda har qanaday vaziyatda chaqirilishi mumkin.

Kengash 15 a'zodan tashkil topgan. Ularning beshtasi — Xitoy, Rossiya Federatsiyasi, Birlashgan Qirollik, Amerika Qo'shma Shtatlari va Fransiya — doimiy a'zolar hisoblanadi. Kengashning qolgan o'n a'zosi Bosh Assambleya tomonidan ikki yil muddatga saylanadilar.

Keyingi yillarda Birlashgan Millatlar Tashkilotida Kengashning a'zolar tarkibini o'zgartirish, bu tadbir zamonaviy va iqtisodiy voqelikni yanada yorqinroq aks ettirishi masalasi muhokama qilinayapti. Kengashning qarorlari, uning uchun to'qqiz a'zo ovoz bergan taqdirdagina qabul qilingan hisoblanadi. Kun tartibidagi masalaga Kengashning doimiy a'zolaridan birortasi qarshi ovoz bersa, shuningdek, veto huquqidan foydalansa qaror qabul qilinmaydi. Xalqaro tinchlikka xavf solinganligi haqida kengashga xabar berilganda bu mojaro avvalo tinchlik yo'li bilan bartaraf etish nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi. Kengash, balki bartaraf etish tamoyillarini ishlab chiqadi yoki hakam vazifasini o'taydi. Harbiy harakatlar boshlanib ketgan taqdirda Kengash o't ochishni to'xtatish choralari ko'radi. Shuningdek, u tomonlarni yarashtirish yoki bir-birlari bilan janjallashayotganlarni ajratishga yordam beradigan, tinchlikni barqaror etuvchi missiya yuborishi mumkin. Kengash o'zi qabul etgan qarorlarning bajarilishini ta'minlash bo'yicha tadbirlar qabul qilishi mumkin. U iqtisodiy jazo choralari qo'llashi yoki qurollarni yetkazib berishga embargo qo'yishi mumkin. Juda kamdan-kam hollarda Kengash o'zi qabul qilgan qarorni bajarish uchun a'zo-mamlakatga birgalikdagi harbiy harakatlarga qadar bo'lgan „barcha zarur vositalarni“ qo'llashga vakolat beradi. Shuningdek, Kengash Bosh kotib lavozimiga muayyan nomzodni va Birlashgan Millatlar Tashkilotiga yangi a'zolari tavsiya etadi.

Xalqaro Sud — Butunjahon sudi sifatida hammaga ma'lum bo'lib, u Birlashgan Millatlar Tashkilotining bosh sud organidir. Bosh Assambleya va Xavfsizlik Kengashi tomonidan saylangan 15 sudyadan tashkil topgan Xalqaro Sud davlatlar o'rtasidagi mojarolarni bartaraf etish bilan shug'ullanadi. Davlatlarning — sud muhokamasida qatnashishlari ixtiyoriydir, biroq davlatlar shunga rozi bo'lsalar, ular Sud qaroriga bo'ysunishlari shart. Shuningdek, Bosh Assambleya va Xavfsizlik Kengashi iltimoslari bilan Sud konsultativ xulosalar chiqarish ishlari bilan ham shug'ullanadi.

Hozirgi BMTning asosiy muammosi — Xavfsizlik kengashiga a'zo besh davlat: AQSh, Buyuk Britaniya, Xitoy, Fransiya va sovet ittifoqining huquqiy vorisi Rossiya ega bo'lib turgan veto huquqi. BMT Nizomida ta'sischi davlatlarda bunday huquq belgilanmagan, biroq Nizomining 27-moddasi 3-bo'limida protsedurali masalalardan tashqari barcha masalalar bo'yicha qarorlar «kengash barcha doimiy a'zolarining ovozlari berilganidan so'ng» qabul qilingan deb hisoblanishi belgilab qo'yilgan. Boshqacha qilib aytganda, bu bir to'xtam prinsipi besh davlatdan birining qarshi ovoz berishi yoki ovoz berishga ikkilanishi ham defakto unga veto qo'yganidan darak beradi. Zamonga mos kelmay qolgan bu tizimni isloh qilish haqida anchadan buyon aytilib kelinayotgan edi. BMTning ayni damdagi Nizomi tuzilgan paytda hozirgi juda yirik va ta'sir doirasi keng hamda keyinchalik bu xalqaro tashkilotga a'zo bo'lgan davlatlar yo'q edi. BMTning hozirgi bosh muammosi shundaki, u urushlar oldini oluvchi mexanizm sifatida yaratilgandi, biroq bugungi kunda bu mexanizm ish bermayapti. Chunki u boshqa davrda, boshqa maqsad va vazifalar uchun tuzilgan. BMT Xavfsizlik kengashi doimiy a'zolarining veto huquqini cheklashni turli davrlarda har xil davlatlar taklif qilgan. 2014-yilda bunday taklif bilan hattoki dunyo taqdirini hal qiluvchi besh davlat biri bo'lgan Fransiya ham o'rtaga tashlagan. O'shanda Fransiya tashqi ishlar vaziri BMTda chiqish qilgandi. Biroq o'shanda Fransiyaga AQSh, Buyuk Britaniya va Xitoy qo'shilgan taqdirda ham (bunday bo'lmagan, albatta) hech narsa yuz bermasdi, chunki Rossiya bunga doimo tish-tirnog'i bilan

qarshi. Bu haqida gap ochilishi hamono, Moskva o'z odatiga ko'ra, Ikkinchi jahon urushi xotirasini o'rta tiqishtiradi. Xavfsizlik kengashini anchadan beri pishib yetilgan isloh qilish mavzusini RF Ikkinchi jahon urushi yakunlarini qayta ko'rib chiqish bahonasi bilan yakson qiladi. Haqiqatdan ham, Ikkinchi jahon urushining barcha natijalari adolatli bo'lmagan. Aytaylik, sovet ittifoqi tomonidan Boltiqbo'yi davlatlari, Finlandiya hududi bir qismi, Sharqiy Prussiya, Janubiy Kuril orollari va bir qator davlatlar hududlarining annexia qilinish. Endi bu mavzuda Rossiyaning orqasiga zarba bergan navbatdagi davlat Turkiya bo'lmoqda. Erdo'g'an Xavfsizlik kengashi isloh qilinishi borasida qat'iy bayonot bilan chiqish qildi. Xarakterlisi shundaki, Moskva bu so'zlarga e'tibor qaratgani yo'q. Garchi bu Rossiya uchun og'riqli mavzu va ilgarilari bunday chiqishlarga qarshi Kreml va RF Tashqi ishlar vazirligi albatta jazavali javob qaytarar edi. Bu marta na rasmiy, na norasmiy javob bo'ldi, hattoki OAVda ham bu mavzu yoritilmadi. Turkiya ayni vaqtda RFning eng yirik savdo-iqtisodiy hamkorlaridan biri bo'lib qolmoqda va Moskva munosabatlar buzilishini istamaydi.

Xulosa shuki, Boz ustiga, xoh Anqara, xoh boshqasi BMT Xavfsizlik kengashini isloh qilish bo'yicha istalgan yechimlarni taklif qilaverishi mumkin, lekin bu jarayonni demokratlashtirish mexanizmi mavjud emas. Buning uchun Xavfsizlik kengashiga a'zo beshta davlatning o'zi vetodan voz kechish yoki uni cheklash darajasiga pishib yetilishi kerak. Buning uchun ularning barchasi, birinchi navbatda tanlanganlar klubining avtoritar a'zolari — Rossiya va Xitoy keskin o'zgarishi kerak.

Xavfsiz va adolatli dunyo tartibini barpo etish va BMT tizimini isloh qilishdagi muvaffaqiyat mafkuraviy aspektlarga borib taqaladi. Ong va axloqning yuqori darajasiga o'tish, global birlik va o'zaro zaiflikni tushunish, dushmanlik va qarama-qarshilikni rad etish, iste'mol jamiyati ideallaridan uzoqlashish, ijtimoiy munosabatlar va atrof-muhitni boshqarishning boshqa modellarini o'zlashtirish kerak. Bu boradagi muvaffaqiyatlar a'zo davlatlarning siyosiy irodasiga, murosaga kelish va erishilgan kelishuvlarni birgalikda amalga oshirish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. The Obama Administration and International Law. Available at: <http://www.state.gov/s/l/releases/remarks/139119.htm> (accessed 22.01.2016).
2. UN Transparency and Accountability Initiative. Available at: <http://usun.state.gov/about/2196/6657> (accessed 22.01.2016).
3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Birlashgan_Millatlar_Tashkiloti
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/birlashgan-millatlar-tashkiloti-va-zamonaviy-xalqaro-munosabatlar-tashkilot-islohatga-muhtojmi>
5. Hamidullo o'g'li, T. H. (2023). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARI DAVRIDA CHATGPT VA HOZIRGI KUNDAGI O'RNI. Scientific Impulse, 2(16), 320-325.
6. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. Universum: технические науки, (8-1 (77)), 27-29.

7. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.
8. Hamidullo o'g'li, T. H., & Kamolovich, B. E. (2023). IMKONIYATI CHEKLANGAN O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH TAJRIBASI. Scientific Impulse, 1(7), 648-653.
9. Hamidullo o'g'li, T. H. (2023). SHAXSIY KOMPYUTER BILAN O'ZARO ALOQADA BO'LGAN IMKONIYATI CHEKLANGAN SHAXSLARNING ISH JOYI VA O'RNI. Scientific Impulse, 1(11), 394-398.
10. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.
11. Hamidullo o'g'li, T. H. (2023). TA'LIM TIZIMIGA MICROSOFT OFFICE 2003 VA 2020 DASTURLARINI QO'LLANILISHI VA IMKONIYATLARI. Scientific Impulse, 2(13), 353-357.
12. Odilzhanovich, T. K., Makhmudovna, N. M., & Odilzhanovich, I. A. (2021). The selection of the control parameter of the raw cotton electric sorter. Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 2(11), 1-5.
13. Odilzhanovich, T. K., Odilzhanovich, I. A., & Makhmudovna, N. M. (2021). Analysis of FLUFF in the Process of Lintering of Seeds. Central Asian journal of theoretical & applied sciences, 2(11), 26-28.
14. Ma, W., Yan, B., & Sun, L. (2022). Generative adversarial network-based short sequence machine translation from chinese to english. Scientific Programming, 2022.
15. NABIYEV, K. K., YAKUBOV, N. J., & NIYAZALIYEVA, M. M. (2019). Tikuvchilik buyumlarini tikishda ipning ishonchliligini oshirish usullari. Ilm-fan va ta'lim byulleteni, (20-3 (74)), 14-16.
16. NIYAZALIYEVA, M. M., DADAJONOV, SH.D., OXUNBABAYEV, O. A., & OXUNBABAYEV, U. O. (2022). JONLI PILLADAN XOM IPAK ISHLAB CHIQRISH, QAYTA OZIQLANTIRISH USULI BO'YICHA JONLI COCOONS GROWN-DAN XOM IPAK ISHLAB CHIQRISH. Professor ve Zotikov tavalludining 135 yilligiga bag'ishlangan xalqaro ilmiy konfessiya yakunlari bo'yicha ilmiy ishlar to'plami:(2022 yil 25 may). 2-qism.M.: RGU nomli Kosygina, 2022 yil.171 s., 91.
17. Makhmudovna, N. M., & Dadajonovich, D. S. (2023). An Innovative Method of Storing Live Cocoons and its Impact on the Quality and Technological Indicators of Live Cocoons. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 20, 12-17.
18. Makhmudovna, N. M., Muhammadkarim, M., & Oxunjonovich, A. U. (2021). IMPROVEMENT OF THE RECYCLING PROCESS OF COCOONS RECEIVED FROM THE REPEAT FEEDING. 湖南大学学报 (自然科学版), 48(12).
19. Toshbekov, O. A., Urozov, M. K., Baymurova, N. R., & Hamrayeva, M. F. (2022). Processes of bleaching and discolouring of wool fibers. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(06), 231-235.
20. Rahimovna, B. N. (2023). DUAL TA'LIMI ASOSIDA O'QUVCHILAR KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH. PEDAGOG, 6(12), 11-14.
21. Mukumova,

- F., & Baymurova, N. (2023). TEACHING STUDENTS THE ART OF EMBROIDERY AND ARTISTIC WEAVING IN EXTRACURRICULAR ACTIVITIES. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(12), 64-67.
22. Rakhimovna, B. N., & Kudratovna, M. N. (2022). CREATION OF METHODS OF MAKING NATIONAL JEWELRY IN SURKHANDARYA COSTUME. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 13.
23. Rakhimovna, B. N. (2024). INTEGRATION OF THEORY AND PRACTICE OF THE DUAL EDUCATION SYSTEM IN THE FIELD OF LIGHT INDUSTRY EDUCATION. European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 4(02), 336-341.
24. Baymurova N. R., & Toxirova A. Sh. (2022). ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA YANGI TEXNOLOGIK JARAYONLARDAN FOYDALANISH ORQALI MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH. Iqtisodiyot va jamiyat, (10-1 (101)), 264-267.
25. Amanturdiyevna, R. D., Xudoyqulovna, M. F., Salimovna, D. Y., Akmalovich, K. S., & Nuritdinovich, C. N. (2022). METHODOLOGY OF FORMING ENGINEERING COMPETENCIES IN STUDENTS BASED ON INNOVATIVE APPROACH (IN THE EXAMPLE OF THE EDUCATIONAL DIRECTION OF CONSTRUCTION AND TECHNOLOGY OF LIGHT INDUSTRIAL PRODUCTS (SEWING PRODUCTS)). Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3898-3901.
26. Dilafuz, R. (2023, March). BO'LAJAK MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA INNOVATSION YONDASHUVNING AHAMIYATI. In E Conference Zone (pp. 11-14).
27. Dilafuz, R. (2024). PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL EDUCATION. European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 4(01), 139-142.
28. Amanturdiyevna, R. D. Z. (2023). INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHILARNING MUHANDISLIK KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI. PEDAGOG, 6(12), 7-10.
29. Amanturdiyevna, R. D. (2022). Innovative Approaches and Their Future Muhmainly the Importance of Andi Ready. Journal of Intellectual Property and Human Rights, 1(9), 1-4.
30. Radjapova, D. A. (2022). Professional activity and development stages of engineers in the world education system.
31. Radjapova, D. A., Raximkulova, S. A., Boltayeva, I. B., & Urozov, M. K. (2021). Study of Modern Technologies of Sewing Manufacturing. International Journal on Orange Technologies, 3(11), 85-86.
32. Kamolovich, B. E., & Hamidullo o'g'li, T. H. (2023). SOHADA MICROSOFT OFFICE WORD 2003 VA 2021 DASTURLARI QO'LLANILISHI VA AFZALLIKLARI. Scientific Impulse, 1(11), 376-382.
33. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA

O‘QITISH TEXNOLOGIYALAR. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993

34.Nuritdinovich, Choriyev Nurislam. "AVTOMATLASHTIRILGAN ZAMONAVIY TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA TALABALARNING AMALIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI." Научный Фокус 1.2 (2023): 341-345.

35.Nuritdinovich C. N. INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA MUHANDISLIK KASBIGA OID KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2023. – Т. 2. – №. 20. – С. 356-360